

§ 47. [Πόλεις Μακεδονίας].

Πόλεις τῆς Μακεδονίας εἶναι αἱ ἀκόλουθαις, ἡ Θεσσαλονίκη καὶ Σαλονίκη παραθαλάσσιος μὲ φρούριον, καὶ λιμένα καλὸν δποῦ καὶ ὁ Πασιᾶς καθεδρεύει. Ἐδῶ γίνεται μεγάλη πραγμάτεια ἀπὸ καπνόν, βαμβάκι, μετάξι, πανικὰ καὶ ὕδατος τάπητας, ἐδῶ φκιάνουν καὶ ἀμπάδες. Γίνεται ἡ πραμάτεια μὲ τὴν Ἀσίαν, Ἀφρικὴν καὶ Εὐρώπην σὰ σκάλα πρώτη, δποῦ εἶναι τῆς Μακεδονίας εἰς τὸ Αἴγαῖον πέλαγος. Οἱ κάτοικοί της εἶναι Τούρκοι, Ἐλληνες, Χριστιανοί καὶ Ἐβραῖοι πολλοί. Πόλις πολυάνθρωπη, ἔχει σχολεῖον Ἐλληνικὸν πλὴν ἀμελημένον, σώζονται ἀκόμη εἰς αὐτὴν τὴν πόλιν καὶ ἀξιοσημείωτα λείψανα τῆς ἀρχαίας μεγαλοπρεπείας, ἔχει καὶ μητροπολίτην μὲ Σ' ἐπισκόπους.

Τὰ Σέρρας ἀρκτικὰ τῆς Σαλονίκης πόλις πολυάνθρωπη καὶ πραματευτάρικη, διότι ὅλα τὰ βαμπάκια τῶν περιοχῶν της ἀπ' ἐδῶ στέλνονται εἰς τὴν Γερμανίαν. Ἡ μάθησις ἀπ' αὐτὴν λείπει ὀλότελα. Κατοικεῖται ἀπὸ Βουλγάρους Τούρκους, ὀλίγους Γραικούς καὶ ἀπὸ Βλάχους βοσκοπολίτας.

φ. 43β Τὸ Μελένικο κωμόπολις ἀνατολικὰ τῶν Σερβῶν, κατοικεῖται ἀπὸ Βουλγάρους, ὀλίγους Γραικούς, ἔχει καὶ Ἐλληνικὸ σχολεῖον.

Τὰ Μπιτόλια, δποῦ καὶ Μοναστῆρι λέγεται πόλις τῆς κάτω Μακεδονίας πολυάνθρωπη καὶ ἀμαθέστατη κατοικημένη ἀπὸ Βουργάρους, Τούρκων, Βλάχους καὶ Ἐβραίους. Αὐτὴ ἦταν προτήτερα καθέδρα τοῦ Μπεγλέρομπεη, καὶ πλησίον της εἶναι τὰ ἐρείπια τῆς παλαιᾶς Πελαγονίας, δποῦ τώρα καὶ πέντε χρόνους εὐγάζοντας μάρμαρα οἱ Μπέιδες διὰ οἰκοδομὴν τῶν παλατιῶν των ηὔρων καὶ προτομαῖς εἰδώλων ἀπὸ λευκὸ μάρμαρο τὰ δποῖα τὰ ἐσύντριψαν καὶ τὰ ἔκαμαν ποτιστήρια καὶ διεφυλάχθηκε μοναχᾶ δλόκληρον ἔνα, ἡ προτομὴ τοῦ Αἰσχίνου ἄλλὰ καὶ τοῦτο ὃ εἰς τὰ Ἰωάννινα εὑρισκόμενος ὑπουργὸς Ἀγγλέζος Λὴκ δολίως τὸ ἐπῆρε καὶ τὸ ἔστειλεν εἰς τὴν πατρίδα του.

Ἡ Καστορία πόλις μικρὴ εἰς τὴν λίμνην τοῦ αὐτοῦ ὀνόματος κατοικημένη ἀπὸ Βουργάρους, Τούρκους, Ἐλληνας ὅλους ἀμαθεῖς καὶ ἀτεχνους.

Ἡ Σιάτιστα κωμόπολις καθὼς καὶ ἡ Κόζανη εἰς τὴν κάτω Μακεδονίαν, κατοικεῖται ἀπὸ Ἐλληνας μόνον χριστιανούς. Εἰς τὴν Κόζανην ὅμως σώζεται καὶ ἔλληνομουσεῖον καὶ κατὰ καιροὺς ἔβγαλε καὶ ἄντρας ἀξιόλογους.

Τὰ Σέρβια πόλις μικρὴ καὶ κατοικεῖται ἀπὸ Τούρκους καὶ ὀλίγους Ἐλληνας.

Ἡ Καταιρίνη πόλις μικρὴ καὶ κατοικεῖται ἀπὸ Τούρκους, Ἐλληνας φ. 44α κοντὰ εἰς τὴν θάλασσαν στὰ διέζα τοῦ Ολύμπου.]

Ἡ Βέργοια πόλις μικρὴ κατοικημένη ἀπὸ Τούρκους καὶ Ἐλληνας καθὼς καὶ ἡ Νιάουστα. Ἐδῶ δονλεύεται τὸ κανάβι ἔξαιρετα καὶ φκιάνουν ἀπὸ αὐτὸ προσόψια, φλοκοταῖς καὶ λουτροπουκάμισα ἀξιόλογα, δποῦ πουθενὰ ἄλλοῦ δὲν γίνονται.

Τὰ Βοδενί, τὰ Μογλινά, ἡ Κατράντζα, τὸ Ντεμήρ - καπί, τὸ Ἐστίπ, τὸ Κιουπρουλί στὰ διέζα τοῦ Σκάρδου καὶ ἀρχαῖς τοῦ Βαρδαριοῦ, καθὼς καὶ τὸ Κιουστεντίλ καὶ ἡ Δούπνιτζα στὰ διέζα τοῦ αὐτοῦ βουνοῦ, καὶ ἡ

Περὶεπὲ εἶναι ὅλαις πόλες μικραῖς κατοικημέναις ἀπὸ Τούρκους καὶ Βουργάρους ἀμαθέστατους καθὼς καὶ ἡ Φλορίνα, ἡ Δράμα τῆς ἄνω Μακεδονίας, ἡ Σίχνα, τὸ Ντεμήρ-Τσάρ, τὸ Πετρίτσι καὶ ἄλλαις τέτοιαις μικραῖς πόλεις κατοικοῦνται ἀπὸ Τούρκους καὶ Βουργάρους, πλὴν στὸ Μελένικο, Δράμα καὶ Σίχνα εἶναι καὶ Ἐλληνες.

Τὰ Γρεβενὰ κωμόπολις μικρὴ καὶ κατοικέται ἀπὸ Τούρκους καὶ Ἐλληνας ἀμαθέστατους καμμία ὡς τόσον ἀπὸ ὅλαις ταῖς πόλες τῆς ἄνω καὶ κάτω Μακεδονίας ἡ μικρὴ ἥμερη δὲν εἶναι οὕτε καλὰ κτισμένη, οὕτε πολιτισμένη, ἀλλ' ὅλαις Βουργαρίζουν καὶ Σλαβωνίζουν.

§ 48. [Ἀρχαῖαι πόλεις Μακεδονίας].

Στὰ παραλάσσια τῆς Μακεδονίας σώζονται καὶ μεγαλοπρεπῆ ἀπομεινάρια τῶν παλαιῶν πόλεων καὶ ἔλληνικῶν ἀποικιῶν διὰ ταῖς ὅποιαις ἔγιναν τόσοι πόλεμοι μεταξὺ Ἐλλήνων καὶ | Φιλίππου τοῦ Μακεδόνος φ. 44β Βασιλέως. Ἡ νοτιωτάτη παραθαλασσία εἶναι ἡ Πύδνα, πάρα πάνω ἡταν ἡ Μεθώνη ὀλίγο μακρυά ἀπὸ τὴν πάλαι καὶ νῦν Βέρροιαν. Σταῖς ἀριστεραῖς ὅχθαις τοῦ Βαρδαριοῦ ἐπτὰ μίλια μακρυά ἀπὸ τὴν Μεθώνη ἡταν ἡ Πέλη πατρίδα τοῦ Ἀλεξάνδρου καὶ αὐτὴ ἡ περιοχὴ ἐλέγονταν Βοντία¹. Πάρα πάνω ἡταν αἱ Θέρμαι ὅποι ὕστερα ὀνομάσθηκε Θεσσαλονίκη, παρέκει ἡ Σπάρτολος καὶ πάρα πάνω εἰς ταῖς ἀρχαῖς τῆς χερσονήσου Κασάνδρας (ἕτοι λέγεται τώρα) ἡταν ἡ Ποτίδαια, ἡ Σικιών, ἡ Ἀφυτος, ἡ Μένδη καὶ εἰς τὸ τέλος τοῦ αὐτοῦ κόρφου ἡ Ὁλυνθος, (ἐπειδὴ τὰ τρία ἀκροτήρια ὅποι συσταίνει ἡ χερσόνησος τῆς Μακεδονίας κάνουν τοὺς τρεῖς κόρφους). Ἡ περιοχὴ τούτων τῶν πόλεων ἐλέγονταν Παλλίνη. Στὰ παραθάλασσα τοῦ βορείου ἀκρωτηρίου καὶ γ' ου τοῦ Ἀθωνα, τῶν ὅποιων ἡ περιοχὴ ἐλέγονταν Χαλκιδική, ἡταν ἡ Τορύνη, ἡ Ἀκανθος, ἡ Ὁλόφυξος, αἱ Κλεπίαι, καὶ ἄλλαις ὅποι τὴν σήμερον εἰς τὸν τόπον αὐτῶν τῶν μεγάλων πόλεων διέλαμψαν εἰς τὴν ἀρχαιότητα εἶναι τόσα ὕπερθαύμαστα μοναστήρια, πολυέξοδαις οἰκοδομαῖς τῶν εὐλαβεστάτων βασιλέων τῆς Κωνσταντινουπόλεως εἰς κατοικίαν τόσων ἀργῶν ἀνθρώπων καὶ ἱερομονάχων λεγομένων, ὅλων ἡχεδὸν ἀμαθεστάτων, τὰ καλλίτερα ὅμως ἀπὸ ὅλα τὰ μοναστήρια τοῦ Ἀθωνα εἶναι τῆς Λαύρας, τῶν Ἰβήρων καὶ τὸ Βατοπέδι ὅποι σώζονται καὶ πολλὰ | χειρόγραφα βιβλία τῆς ἀρχαιότητος κακὰ φυλαγμένα τὰ ὅποια καὶ πολλαῖς φοραῖς εἰς τοὺς ἔνους τὰ πωλοῦν μὲ δλίγην τιμὴν διὰ τὴν ἀμάθειάν τους. Στὸν γ' ου ὅμως κόρφον ὅποι ἐλέγονταν Πιερικὸς καὶ τώρα τοῦ Ὁρφανοῦ, ἡταν ἡ Ἀρμη, ἡ Ἀργηλος καὶ εἰς ταῖς ἐκβολαῖς τοῦ Στρίμωνα ποταμοῦ ἡ περίφημη Ἀμφίπολις, τῆς ὅποιας σώζεται καὶ μεγαλοπρεπῆ ἀπομεινάρια: σιμᾶ εἰς αὐτὴν ἡταν καὶ ἡ Στάγειρος πατρίδα τοῦ Ἀριστοτέλους καὶ ἡ Πιερία κοντὰ εἰς τὴν ὅποιαν εἶναι τὴν σήμερον κτισμένη ἡ Καβάλα.

§ 49. [Ἄλβανία].

Θὴν ἐπαρχία εἶναι ἡ Ἀρβανίτια, ὅποι τὸν παλαιὸν καιρὸν ἡταν ἐπαρ-

¹⁾ Βοντία = Βοττιαία ἡ Βοττία.

χίαις δύω 'Ιλλυρικὸν καὶ "Ηπειρος. Συνορεύει ἀνατολικᾶ μὲ τὴν κάτω Μακεδονίαν καὶ Θεσσαλίαν, βόρεια μὲ τὴν Μπόσνα καὶ Σερβίαν, δυτικᾶ μὲ τὸ Ιωνικὸν πέλαγος καὶ μεσημβρινᾶ μὲ τὸν 'Αμβρακικὸν κόλπον. 'Ο ἀλυσος τῶν ὑψηλῶν βουνῶν της ἀπὸ τὴν Ραούζα ἕως τὸ Ζητοῦνι τῆς χρησιμεύει διὰ σύνορο τῆς στεριᾶς, σύνορο ἐπιτηδειότατο καὶ δυνατώτατο σᾶν τὸ μακρὸν τεῖχος τῆς Κίνας. 'Ο τόπος της ὅλος σχεδὸν ἔναι βουνώδης, ἔχει δμως ἀνάμεσα καὶ τόπους πεδινοὺς καρπερώτατους, καθὼς τῆς Μουζακιᾶς, τοῦ Φαναριοῦ, τριγύρῳ τῆς 'Αχερούσιας λίμνης, δποῦ καὶ πολὺ δίζι γίνεται τοῦ Δελβίνου, τοῦ 'Αργυροκάστρου, τῆς Γκιόρτιζας, τοῦ 'Αλμπασανιοῦ, τῆς Πράνας, τῆς Σκόντρας καὶ τῆς Δίπρας, φ. 45β Καθὼς εἶχε τοῦτος | δ τόπος γεννήματα ἀρκετά. ἂν ἐδουλεύονταν ὅλος καὶ τεχνικᾶ. Κιηνοτροφία ἔχει ὁ τόπος μεγάλη ἀπὸ πρόβατα, καὶ ἄλογα ἥ Μουζακιά. Οἱ 'Αρβανίταις ὅλοι κοινῶς λέγονται καλοὶ στρατιῶται εἴναι ὅλοι δμως ἀμαθεῖς καὶ ἀτεχνοι καὶ σχεδὸν ὅλοι χωρὶς πραμάτεια διὰ τοῦτο εἴναι καὶ φτωχότατοι καὶ ὁ τόπος της ὀλιγάνθρωπος. 'Η μόνη τέχνη τους εἴναι τὸ ντουφέκι, ἀλλὰ καὶ αὐτὸ ἀτεχνα τὸ μεταχειρίζονται. Εἴναι ὡς τόσο πνεύματα ζωηρά, ἀκαλλιέργητα καὶ ἀνυπόταχτα ἀπὸ ἀμνημονεύτους αἰῶνας. Οἱ 'Αρβανίταις δμιλοῦν τὴν παλαιὰν 'Ιλλυρικὴν γλῶσσαν καὶ μέρος εἴναι χριστιανοὶ δρθόδοξοι, πολλοὶ ὀλίγοι παπολάτραι, δποῦ λέγονται Λατῖνοι καὶ Μιρεντίτηδες καὶ μέρος Μωαμετάνοι. Εἰς τὴν Μεσημβρινὴν 'Αρβανητιὰν εὑρίσκονται καὶ "Ελληνες ἐγκάτοικοι ἐπαρχίαις ὀλόκληραις. Εἴναι καὶ πολλὰ χωρία κατοικημένα ἀπὸ κουτσόβλαχους, μάλιστα στὰ βουνά.

§ 50.

'Η 'Αρβανητιὰ ἡμπορεῖ νὰ μοιρασθῇ εἰς δύω εἰς ἄνω 'Αρβανητιὰ καὶ κάτω 'Αρβανητιὰ ἥ βόρειον 'Αρβανητιὰ καὶ νότιον 'Αρβανητιά. 'Η νότιος ἐλέγονταν τὸ πάλαι "Ηπειρος καὶ ἥ Βόρειος 'Ιλλυρικόν.

§ 51. ["Ηπειρος].

'Η "Ηπειρος ἔχει ταῖς ἀκόλουθαις ἐπαρχίαις. Τὰ Ιωάννινα, τὴν Κόνιτζα, τὴν παλιὰ Πωγογιανή, τὸ 'Αργυρόκαστρο, τὸ Δέλβινο, τὸ Παρακάλαμο, τὴν Παραμυθιάν, τὸ Μαργαρίτι, τὴν Λιαπουριὰν δποῦ καὶ "Αρμπερ λέγεται, τὴν Αὐλῶνα, τὴν Τοτσκαριά, τὴν Λιπνίτζα, τὸ Νταγκλί, φ. 46α τὸ Σκραπάρι, τὴν Γκιόρτιζα, καὶ τὴν | Κολόνια. Τὸ 'Ιλλυρικὸν ἔχει ταῖς ἀκόλουθαις, τὴν "Οχρη, τὴν ἄνω καὶ κάτω Δίπρα, τὴν Τομορίτζα, τὸ 'Αλμπασάν, τὸ Μπεράτι, τὴν Τιράννα, τὴν Καβάγια, τὸ Δουράτσο, τὴν Κρούγια, τὸ Λέσσι τῶν Μιρεντίτεων, τὴν Σκόντρα, τὸ 'Ολκιοῦν, τὸ Δουλτζίνο καὶ τὴν Μπογδορίτζα. 'Η ἄνω 'Αρβανητιὰ λέγεται μὲ ἔνα δνομα Γκεγγαριά, καὶ οἱ ἐγκάτοικοι Γκέγγιδες. Τοῦτοι οἱ Γκέγγιδες διαφέρουν πολὺ ἀπὸ τοὺς "Ηπειρῶτας 'Αρβανίτας καὶ κατὰ τὸν ἴματισμὸν καὶ κατὰ τὸ ἀνάστημα καὶ κατὰ τὸν ὀργανισμὸν καὶ κατὰ τὸ πνεῦμα, καὶ κατὰ τὴν γλῶσσαν ἐπειδὴ ἡ γλῶσσα τους ἰδιωτίζει καὶ ὁ ἰδιωτισμὸς τοῦτος ἐπαινεῖται ἀπὸ τοὺς πολλοὺς 'Αρβανίτας τοὺς λοιπούς. Οἱ Παραμυθιό-

τες, Δελβινιότες καὶ Παρακαλαμίταις καὶ Μαργαρίταις λέγονται καὶ μὲ κοινὸν ὄνομα Τζάμιδες, καὶ δ τόπος τους Τζαμουριά.

§ 52.

Αὐταῖς αἱ νέαις ὄνομασίαις τῆς Ἡπείρου δὲν συμφωνοῦν σωστὰ στὴν ἔκτασι μὲ ταῖς παλιαῖς, δποῦ εὑρίσκομε στὸν Θουκυδίδη. Δὲν σφάλεις ὅμως πολὺ στὴν ἔκτασιν ἐν εἰπῆς τὸ Μαργαρίτιστικο, τὸ Σουλιότικο, τὸ Παραμυθιότικο καὶ τὸ Γιανότικο, δποῦ ἔχωροίζεται ἀπὸ τὸν Καλαμᾶν τὸν ποτὲ Θύαιν καὶ ἀπὸ τὸν Πίνδον, Θεσπρωτίαν. Καὶ τὸ Φιλιακιότικο, ἥτοι Παρακαλαμίτικο, ἀπὸ τὴν Σαγιάδα καὶ Κονίστικον ὡς τὴν παλιὰ Πογωγιανή, δποῦ ἔχει νότια τὸν Καλαμᾶ, καὶ βόρεια τὸ | φ. 46β βουνὸ τῆς Βοστίνας, Καστρίνην. Καὶ τὸ Δελβινιότικο τὸ Ἀργυροκαστρίτικο ὡς τὸ βουνὸ τῆς Πρεμετῆς Νεμέρτζικα, δποῦ εἶναι ἡ Ρίζα καὶ ἡ Ζαγόρια, καὶ ἀπὸ τὸ Βουθρωντὸ ὡς τὸ Κλαπερὸ ἀπὸ τὸ μέρος τῆς θαλάσσης. Μολοσσίαν. Καὶ τὴν Λιαπούριὰν δποῦ καὶ Ἀρμπρη καὶ Ἀρβανο λέγεται, ἡ δποία εἶναι εἰς τὰ βόρεια βουνὰ τοῦ Δελβίνου ὡς τὸ Γαρδίκι καὶ Τεκελένι, ἀπὸ τοὺς Βουλιάτες καὶ Κούτση ἀρχινῶντας, Χαονίαν. Καὶ τὸ βορειονότιον παραθάλασσο τῆς Χαονίας ὡς τὴν Αὖλῶνα, δποῦ εἶναι ἡ Χειμάρρα, τὸ Βοῦνο, ἡ Δρυμάδες, ἡ Παλάσα, ἡ Δουκάτες, τὸ Κρυονέρι καὶ μεσογείως τὸ Κούδεσι καὶ ἡ Σμιοχθίνα, καὶ κοινῶς ἡ ἄνω Μαλακάστρα, δποῦ καὶ Ἀγρια λέγεται ἕως τὸν ποταμὸ Βιῶσα, Ὁρεστίδα. Καὶ τοὺς καθ' ὅλου Γκέγγιδες, Ἰλλυριούς, τοὺς δὲ κατοίκους τοῦ Δυρραχίου καὶ Σκόντρας Ταυλαντίους καὶ ὅλους τοὺς Μαλακαστριώτας, Ὁρέστας¹. Τοὺς δὲ Διαρρολίδας ἀπάνω καὶ κάτω, Ἀντιτάνας, στοχάζομαι, τοὺς ὄνομάζει ὁ Θουκυδίδης. Καὶ τὴν Τοτσκαριάν, Παραυίαν, καὶ ἵσως συμπεριλαμβάνεται μὲ τὴν Τοτσκαριάν καὶ ἡ Δεσνίτσα, τὸ Νταγκλὶ καὶ τὸ Σκραπάρι, δποῦ εἶναι στὰ διέξα τοῦ βουνοῦ Τομόρι. Ἡ Ὁχρη ὅμως, Δίπρα, Κολόνια καὶ Γκιόρτζια ὡς τὸ Ταγκλὶ ώνομάσθηκαν ὑστερα κάτω Μακεδονία εἰς τοὺς καιροὺς τῶν Διαδόχων τοῦ μεγάλου Ἀλεξάνδρου. Εἰς τὴν Ἡπειρὸν ἀπὸ παλαιοὺς καιροὺς εὑρίσκονται ἔλληνικαῖς ἀποκήπαις, καὶ ἀπὸ τὴν Θεσσαλία καὶ ἀπὸ τὴν Πελοπόννησο, διὰ τοῦτο καὶ φ. 47α οἱ Ἡπειρῶται καὶ ἥταν καὶ εἶναι περισσότερον πολιτευμένοι παρὰ οἱ Ἰλλυριοὶ καὶ σώζονται ὡς τὴν σήμερον εἰς τὴν Τσαμουριά Ἐλληνες καὶ σὲ χωριὰ καὶ σὲ πόλες καθὼς στὸ Δέλβινο, στὴν Παραμυθιᾶ στὴν Χειμάρρα, σταῖς Δρυμάδες, στὴν Παλάσα, στὸ Φοινίκι, στὴν Πλεσσίβιτζα, στὴ Σαγιάδα, στὸ Γερομέρι, στὴν Πάργα καὶ σ' ἄλλα κεφαλοχώρια, δποῦ εἶναι Ἐλληνες οἱ κάτοικοι καὶ κατὰ τὰ ἥθη καὶ κατὰ τὴν γλῶσσαν, ὅμοίως καὶ εἰς τὰ Ιωάννινα μὲ δλα σχεδὸν τὰ χωριά του εἶναι Ἐλληνες καθὼς καὶ εἰς ὅλην τὴν παλιὰ Πογωγιανή, καὶ σ' ὅλην τὴν Κόνιτζα καὶ δλη σχεδὸν ἡ μία περιοχὴ τοῦ Ἀργυροκάστρου, δποῦ λέγεται Δρόπολις. Εἰς δὲ τὸ Ἰλλυρικὸν μ' ὅλον δποῦ ἔπαρχίαις ἔλληνικαῖς ἥταν, καθὼς ἡ Ἐπίδαμνος (τὸ Δουράτζο) καὶ ἡ Ἀπολλωνία στὰ παραθάλασσα τῆς Μουζακιᾶς, μ' ὅλον τοῦτο Ἐλληνες δὲν σώζονται, ἐπειδὴ πουθενᾶ ἡ ἔλληνικὴ γλῶσσα δὲν κρένεται, οὐδὲ σὲ πόλι, οὐδὲ σὲ χωριό, χώρια ἀπὸ ἕνα χωριὸ παραθάλασσο, δποῦ λέγεται Ἀρτα σιμᾶ εἰς τὰ ἀπομει-

¹) Τὸ χειρόγραφον ἔχει «Οφέστας».

νάρια τῆς Ἀπολλωνίας, ἐδῶ μοναχᾶς ὅμιλοῦν ἔλληνικᾶ. Οἱ ἐπίλοιποι ὅμως ἄποικοι Ἐλληνες τὶ νὰ ἔγιναν; βέβαια ἡ ἐσκλαβόθηκαν καὶ διεσκορπίσθηκαν εἰς ἄλλα μέρη, ἢ ἔφυγαν, ἢ ἀνακατώθηκαν μὲ τοὺς πολλοὺς Ταυλαντίους καὶ Γκέγγιδες, καὶ μὲ τὴν πολυκαιρία ἔχασαν καὶ τὴ γλῶσσα μαζὴ μὲ τὴν ὀνομασία τοῦ γένους καὶ τοῦτο ἀκολούθισε καὶ εἰς ἄλλαις ἄποικίαις τῶν Ἐλλήνων καθὼς καὶ εἰς τὴν Ἰταλία, Σικελία, Ἀσία καὶ φ. 47β Ἀφρική, ὅπου ἦταν ἡ Πεντάπολις, εἰς τὴν Φράντσαν, ὅπου ἦταν ἡ Μαρσίλια ἡ Φωκαϊκή, καὶ εἰς τὴν Ισπανίαν, ὅπου ἦτον τὸ Ζαχοῦντο ἄποικία τῶν Ζαχυνθίων ἥποτε Ζάκανθα καὶ καθεξῆς.

§ 53. [Πόλεις Ἀλβανίας καὶ Ἡπείρου].

Τῆς ἄνω καὶ κάτω Ἀλβανίας ἀξιόλογαις πόλεις εἶναι ἡ ἀκόλουθαις, καὶ τῆς μὲν ἄνω εἶναι τὸ Σκούταρι, ὅπου καὶ Σκόντρα λέγεται πόλις πολυάνθρωπη καὶ ἐμπορικὴ καὶ χωρὶς μάθησιν καὶ τέχναις καὶ καθέδρα τοῦ Βεζήρη, ἡ Κρούγια κάστρο δυνατό, ἡ Καβάγια, ἡ Τιράννα, τὸ Δουλτσίνο πόλις παραθαλασσία μὲ φρούριον, τὰ Μπελάγραδα, ἥγουν τὸ Μπεράτι πόλις μὲ φρούριον, τὴν Κάνινα ἢ τὰ Κάνινα, τὸ Ἀλμπασάν μὲ φρούριον μικρὸ κοντᾶ εἰς τὴν ὁποίαν ὥρας 4 εἶναι καὶ τὰ ἐρείπια τῆς παλαιᾶς Ἀλβανουπόλεως ἄποικίας τῶν Ρωμαίων ἀπὸ τὴν ὁποίαν ὀνομάσθηκαν καὶ Ἀρβανίταις οἱ Σκιπητάροι. Πιθανώτερον ὅμως νὰ ὀνομάσθηκαν οἱ Σκιπητάροι Ἀρβανίταις ἀπὸ τὴν Χαονίαν, ὅπου ὀνομάζεται ἀρβανίτικα Ἀρμπρη καὶ Ἀρβανο. Ἡ Ὁχρη πόλις μὲ κάστρο κειμένη εἰς ταῖς ὅχθαις τῆς λίμνης τοῦ αὐτοῦ ὀνόματος, ἡ ὁποία εἶναι καὶ μεγαλήτερη ἀπ' ὅλαις ταῖς λίμναις τῆς Ἡπείρου καὶ ἡ ἀξιολογώτερη διὰ τὰ πολλὰ ψάρια ὅπου εὐγάζει, μάλιστα πέστροφαις καὶ ἀπὸ αὐτὴν εὐγάνει ὁ ποταμὸς Δρύνας. Αἱ ἄλλαις ὅμως λίμναις, ὅπου εἶναι ἐδῶ κοντὰ καθὼς ἡ Πρέσπα καὶ ἡ Δρένοβα εἶναι μικραῖς. Ἡ Στρούγγα καὶ αὐτὴ πόλις κειμένη εἰς ταῖς ἀρχαῖς τοῦ φ. 48α Δρύνα ποταμοῦ, ἡ Πλιάσια περισσότερο κωμόπολις, παρὰ πόλις καθὼς καὶ ἡ ποτὲ Βεσκόπολι, Μπιθοκούκι, καὶ Γκιόρτζια, καθὼς καὶ ἡ Δίπρα ἡ πέρα καὶ δόθε καὶ τὸ μάτι τῆς Σκόντρας, ὅπου γίνεται καὶ μπαροῦτι καλή. Εἰς τὴν κάτω δὲ Ἀλβανίαν, ὅπου καὶ Ἡπειρος λέγεται πρώτη καὶ Μητρόπολις εἶναι τὰ Ἰωάννινα, ἐμπορική, πολυάνθρωπη, μὲ κάστρα δύο, μὲ σχολεῖα δύο Ἐλληνικὰ μικρά, μὲ βιβλιοθήκαις ἀξιόλογαις, κείται τούτη ἡ πόλις εἰς τὸ δυτικὸ μέρος τῆς λίμνης τοῦ αὐτοῦ ὀνόματος, τὴν ὁποίαν μὲ λάθος ὅλοι οἱ προτητερινοὶ Γεωγράφοι Ἀχερουσίαν τὴν ὀνόμασαν, ἐπειδὴ ἡ Ἀχερουσία εἶναι κατὰ τὴν ἀξιόπιστον μαρτυρίαν τοῦ Θουκυδίδου εἰς τὸ α'ον τον Βιβλίον εἰς τὸ Φανάρι τῆς Τζαμουριᾶς ὅπου γίνεται ἀπὸ τὸ Σουλιώτικο ποτάμι Γλυκί, τὸ ὅποιον ποτίζωντας ὅλον τὸν κάμπον τοῦ Γλυκὶ κοντὰ στὴ θάλασσα συσταίνει αὐτὴν τὴν λίμνην, ἡ ὁποία ἔμβαίνει εἰς τὸ λιμάνι Φανάρι σιμᾶ εἰς τὴν Πάργαν. Ἡ λίμνη τῶν Ἰωαννίνων εἶναι φτωχὴ ἀπὸ ψάρια, ἀξιόλογη ὅμως δι' ἓνα εἶδος μικρὸ ψαριῶν, ὅπου λέγεται τζίμαις ὅποι πουθενὰ ἀλλοῦ δὲν γίνονται καὶ εἶναι τόσον μικραῖς ὅποι ἡμποροῦν νὰ ἔμβουν 400 στὴ λίτρα, καὶ διὰ τὰ ἀξιόλογα χέλια, ὅποι τόσον μεγάλα πουθενὰ ἀλλοῦ δὲν γίνονται, ἐπειδὴ ζυγιάζουν πολλὰ ἔως τέσσαραις ὀκάδες τὸ ἓνα. Αἱ περιοχαῖς τού-

τῆς τῆς πόλεως εἶναι τέσσαραις, ἀνατολική, βόρειος, δυτικὴ καὶ νότιος. Τὰ χωριά τῆς ἀνατολικῆς περιοχῆς λέγονται Μαλακάσι, τῆς βορείου Ζαγόρι, τῆς | νοτίων Τζαρακοβίστα, καὶ τῆς δυτικῆς Κούρτιστα. Ὅλα δὲ φ. 48β αὐτὰ τὰ χωριά τῶν τεσσάρων περιοχῶν κατοικοῦνται ἀπὸ Ρωμαίους, ἢ ἀνατολικὴ ὅμως καὶ βόρειαι περιοχὴ ἔχει καὶ πολλὰ χωριά κατοικημένα ἀπὸ κουτσόβλαχους, δποῦ προτήτερα ἡταν ὅλοι βοσκοὶ καὶ ἐλέγονταν καραγγούνιδες, ιὴν σήμερον ὅμως πόλοι καταγίνονται καὶ εἰς τέχναις καὶ εἰς τὴν πραγμάτειαν καὶ ἐνγῆκαν ἀξιόλογοι χρυσικοὶ καὶ πραματευτάδες καθὼς καὶ οἱ Καλαθόνιταις καὶ Μετζοβίταις, δποῦ εἶναι εἰς τὰ δύο μεγαλήτερα χωριά αὐτῆς τῆς περιοχῆς, ἐπειδὴ τὸ Μέτζοβον εἶναι ἕως 1000 σπίτια, καὶ οἱ Καλαθόνιταις 600 καὶ ἀγωνίζονταινα συστήσουν καὶ ἐλληνομουσεῖα· σ' αὐτὰ τὰ χωριά μὲν ὅλον τοῦτο τὸ χαιρέκακον καὶ κακεντρεχὲς φυσικὸν τοῦ γένους των ἕως τὴν σήμερον δὲν τὸ ἄλλαξαν μάλιστα καὶ τὸ ἀπατηλὸν καὶ δόλιον. Ἡ βόρεια περιοχὴ δποῦ ὀνομάζεται Ζαγόρι εἶναι εἰς τὰ βουνὰ τοῦ Πίνδου καὶ ἐπειδὴ ὁ τόπος δὲν εἶναι γεωργῆσιμος, καὶ οἱ Ζαγορίσιοι πόλοι δὲν καταγίνονται εἰς ταῖς τέχναις, οὐδὲ θέλουν οἱ πρωτεύοντες νὰ ἐμπάσουν καμμίαν τέχνην, ἀλλὰ κάμνουν τὸν ψευτογιατρὸν οἱ περισσότεροι καὶ ἄλλοι φθείρονται καὶ χάνονται εἰς ὅλα τὰ μέρη τῆς Τουρκιᾶς κάμνοντες τὸν ψωμᾶ καὶ τὸν πανδοχέα (χαντζῆν) ἡταν προτήτερα καὶ λωποδῦται (κλιτζοτάδες) καὶ λωποδῦται λωποδυτῶν, ἀρχισεν ὅμως αὐτὴ ἡ αἰσχρὰ καὶ ἀναξία τοῦ ἀνθρώπου τέχνη νὰ παύῃ, ἀγωνίζονται ὅμως καὶ αὗτοὶ τὴν σήμερον νὰ συστήσουν στὰ μεγαλήτερα φ. 49α χωριά τους σχολεῖα. Αἱ ἄλλαις δὲ δύο περιοχαῖς ἡ νοτία καὶ ἡ δυτικὴ κατοικοῦνται ἀπὸ μονάτους δωμαίους, οἱ δποῖοι εἶναι φιλόπονοι γεωργοί, διαφυλάττοντες πάντοτε τὸ φυσικὸν τοῦ γένους φιλόνεικον. Ἡ Τσαρακοβίστα δὲν ἔχει ἄλλο ἀξιόλογον, παρὰ τὰ λείψανα τῆς παλαιᾶς Κασσιοπαίας ὑποκάτω εἰς τὸ βουνὸν Ὁλίτσα, δποῦ σώζεται καὶ ἀξιόλογον θέατρον. Ἡ περιοχὴ δμως Κούρεντα ἔχει δύω χωριά, δποῦ τὴν κάνουν ἀκουστὴ ἐδῶ καὶ παντοῦ. Τὴν Ζίτσαν διὰ τὰ πολλὰ κρασιὰ καὶ τοῦ Γραμμένου, δποῦ κατὰ καιροὺς εὔγαλε πολλοὺς καὶ μεγάλους πραγματευτάδες φιλογενεῖς καὶ φιλοπάτριδας, οἱ δποῖοι κατεξόδευσαν καὶ κατεξοδεύουν τὴν περιουσίαν τους, δποῦ μὲ πολλοὺς κόπους ἀπόκτησαν, εἰς ἀνέγερσιν σχολείων τῆς πατρίδος των, πλουσισμὸν τῶν βιβλιοθηκῶν, ἔκδοσιν Ἐλληνικῶν βιβλίων, καὶ εἰς ἐλέη ὁρφανῶν καὶ πτωχῶν πλουσιοπάροχα. Καὶ τέτοιοι ἐστάθηκαν ὁ αἰωνίας μνῆμης Ζώης Καπλάνης καὶ ἡ ἀδελφότης τῶν Ζωσιμάδων Γραμμενιάταις καὶ οἱ δύω. Εἰς τὰ χωριά δμως εὐγαίνουν πολλοὶ ξυλουργοὶ καὶ μάλιστα βαγενάδες, ξεχωριστᾶ οἱ Σουπηκιώταις, δποῦ διατρέχουν δλην τὴν Ἡπειρον δουλεύοντες. Ἡ παλιὰ Πωγογιονὴ ἀρχιεπισκοπὴ πόλιν δὲν ἔχει. Ἡ Κόνιτζα πόλις μικρὴ ἐπισκοπὴ τοῦ Μητροπολίτου Ἰωαννίνων. Ἡ Παραμυθιὰ πόλις μικρὴ μὲ φρούριον, καὶ ἐπισκοπὴ τῶν Ἰωάννινών, σιμᾶ εἰς αὐτὴν εἶναι τὸ βουνὸν Σούλι τὸ ξαῖκου- φ. 49β στὸ διὰ τὴν πολυχρόνιον ἀποστασίαν του καὶ διὰ τὸν πολοχρόνιον πόλεμον δποῦ ἐβάσταξεν ἕως δποῦ κατὰ κράτος ἔχαλάσθηκεν ἀπὸ τὸν Βεζήρην Ἄλη πασιᾶν τὸν Τεπελενλῆ, τοῦ δποίου ἡ καθέδρα εἶναι τὰ Ἰωάννινα. Τὰ ἀξιολογώτερα χωριά αὐτῶν τῶν βουνῶν ἡταν τὸ Σούλι, δποῦ καὶ Κακοσούλι ἐλέγονταν, ἡ Κιάφα, δ Ναβαρίκος καὶ οἱ Κουκλοί. Τὸ

Μαργαρίτι πόλις μικρὴ τῆς Τζαμογριᾶς στὴν ἐπισκοπὴ τοῦ Παραμυθίας. Ἡ Πάργα στὸ παραθαλάσσιο τοῦ Μαργαριτιοῦ πόλις μὲ κάστρο δυνατὸ κατοικημένη ἀπὸ μόνους Ρωμαίους. Τὸ Δέλβινο πόλις μικρὴ μὲ κάστρο, σκρόπια τὰ σπίτια της, ἐπισκοπὴ τοῦ Ἰωαννίνων. Ὑποκάτω εἰς αὐτὴν εἶναι ἡ Χειμάρρα καὶ εἰς τούτη τὴν ἐπισκοπὴ εἶναι πολλὰ χωριά, ὅπου εἶναι ὅλο Ρωμαῖοι χριστιανοί. Εἰς τὸ Ἀρμπρη, ὅποῦ καὶ Ἀρβανό λέγεται δὲν εἶναι καμμία πόλις, παρὰ χωριὰ μὲ σπίτια σκρόπια καθὼς καὶ τὸ Κούτεζι, οἱ Τατεντάτες, ἡ Μμοχθίνα, οἱ Δουκάτες, ἡ Νιβιτζαλιόψ, τὸ Κούτσι καὶ ἄλλα παρόμοια. Τὸ Ἀργυρόκαστρον πόλις μὲ κάστρο, ἐπισκοπὴ τῶν Ἰωαννίνων, ὅποῦ λέγεται Δρυούπολις, χωρὶς σχολεῖον, χωρὶς τέχναις, χώρια ἀπὸ τὸν ταμπάκο, ὅποῦ κατασκευάζεται ἐκεῖ ὁ καλήτερος πρόγυμνα περιττό. Ἐχει περιοχαῖς τέσσαρες, Δρυούπολιν, Λουντζαριά, Ρίζα, φ. 50a καὶ εἰς τὸ ἀνατολικοβόρειον πίσω ἀπὸ τὰ βουνὰ τὴν Ζαγοριά. Καὶ ἡ Δρόπολις κατοικέται σχεδὸν ὅλη ἀπὸ Ρωμαίους, τὸ ἀξιολογώτερο χωριὸ αὐτῆς εἶναι ἡ Πισκοπή, ὅποῦ εἶχε τοὺς μῆλους τοῦ ταμπάκου, καὶ τὸ Λιμπόχοβο, ὅποῦ εἶναι τὸ μεγαλήτερο χωριὸ καὶ μὲ κάστρο μικρὸ στὴν μέσην τὸν κάμπον. Στὴν μέσην τούτης τῆς περιοχῆς ἀπερνᾷ τὸ παραπόταμο τῆς Βιώσας, ὅποῦ λέγεται Δρυούπολις καὶ ἐμβαίνει εἰς αὐτὸν ἄλλο ἔνα παραπόταμο, ὅποῦ ἔρχεται ἀπὸ τὴν Πογωγιανὴ καὶ Ζαγοριὰ καὶ λέγεται Σοῦχα καὶ τοῦτα ἐμπαίνουν καὶ τὰ διὸ εἰς τὴν Βιώσαν κοντᾶ εἰς τὸ Τεπελένι, ὅποῦ εἶναι μία κωμόπολις τοῦ Ἀρμπρη μὲ κάστρον, πατρίδα τοῦ Βεζήρ Ἀλῆ Πασιᾶ. Ἡ περιοχὴ Ρίζα είχεν ἔνα ἀξιόλογο χωριὸ Χόρμοβο, ὅποῦ ἐπολέμησεν ἀρχετὸν καιρὸν ἐναντίον τοῦ Ἀλῆ Πασιᾶ, ἐως ὅποῦ ἔχαλάσθη καὶ αὐτὸν καὶ ἡ σύχασεν ὁ τόπος. Ἡ περιοχὴ Ζαγόρια κανένα ἀξιόλογο χωριὸ δὲν ἔχει ἔξω ἀπὸ τὸ Μαλέσιοβο, ὅποῦ ἦταν κλεφτοχώρι, τὸ δποῖον τὸ κατεσκρόπισε καὶ τὸ κατεχάλασε διὰ τὴν ἡσυχίαν τοῦ ἀνθρωπίνου γένους ὁ Ἀλῆ Πασιᾶς. Εἰς τὴν Τοτσκαριάν, τῆς δποίας μία περιοχὴ λέγεται Ντερβένα, δὲν εἶναι καμμία πόλις παρὰ χωρὶα μὲ σπίτια σκρόπια καθὼς τὸ Πλιανεσνίκι καὶ ἄλλα. Χωρίζεται ἡ Τοφ. 50b τσκαριὰ ἀπὸ τὴν Λιαπούρια μὲ τὸ ποτάμι Βιώσα. Εἰς τὴν Λιαπούρια ἀπὸ τὸ Τεπελένι ἔως 6 ὥραις μακρὺν εἶναι ἔνα ἀπομεινάρι κάστρο τοῦ παλαιοῦ Πύρρου, ὅποῦ λέγεται Γραντίστα εἰς ἔνα βουνό. Εἰς τὴν Δεπνίτζα δὲν εἶναι καμμία πόλις, παρὰ χωριὰ μὲ σπίτια σκρόπια καθὼς τὸ Μπούμπιζε χώρια ἀπὸ τὴν Κλεισούρα, ὅποῦ ἔκαιμε : ὁ Ἀλῆ Πασιᾶς ἔνα κάστρο, καὶ ἔχάλασε τοὺς Μπέϊδες τῆς Κλεισούρας, ὅποῦ ἦταν οἱ ἀρπαγες καὶ φθορεῖς τῆς κοινῆς ἡσυχίας. Εἰς τὸ Νταγκλὶ δὲν εἶναι καμμία πόλις, παρὰ ἡ κωμόπολις Πρεμετή, ὅποῦ κατοικεῖται περισσότερον ἀπὸ Τουρκόγυφτους παρὰ ἀπὸ Ἀρβανίταις χριστιανοὺς καὶ Τούρκους, εἶναι ἔως 600 σπίτια φτωχά, χωρὶς τέχναις καὶ εἶναι εἰς τὸν παρακείμενον λόφον, ὅποῦ λέγεται Μπολέγκι, ἔχει καὶ κάστρο μικρὸ ἀπὸ τὸν Ἀλῆ Πασιᾶ κτισμένο καὶ τὴν Φράσιαρη, ὅποῦ ἔχει πολλὰ σπίτια παλαιῶν Πασιάδων, οἱ δποῖοι στάθηκαν ἀντὶς διοικηταῖς φθορεῖς τῆς Βοσκόπολης. Εἰς τὸ Σκραπάρ καμμία πόλις δὲν εἶναι παρὰ χωριὰ μὲ σπίτια σκορπισμένα. Εἰς τὴν Κολόνια καμμία πόλις δὲν εἶναι καὶ ἔδω, παρὰ χωριὰ καθὼς καὶ στὴν ἐπίλοιπην Ἀρβανίτια, οἱ Κολονιάταις ἐστάθηκαν ξαϊκουστοὶ ὡς τειχορύχοι ἥγουν κλέφτες τῆς νυκτός, ὅποῦ τρυποῦσαν τὰ σπίτια τοῦ

κόσμου καὶ τοὺς ἔκλεφταν, τὴν σήμερον ὅμως τοὺς ἐφρονίμεψε καὶ αὐτοὺς ὁ Ἀλῆ Πασιᾶς.

§ 54. [Ἄρτα].

Εἰς τὴν Ἡπειρον τὴν σήμερον ἀναφέρεται καὶ ἡ Ἄρτα πόλις μικρὴ φ. 51α μὲ φρούριο σταῖς ἀριστεραῖς ὅχθαις τοῦ Ἀράχθου ποταμοῦ μακρὺ ἀπὸ τῆν θάλασσα τρεῖς ὥραις. Ἡ Πρέβεζα πόλις μικρὴ μὲ φρούριον κτισμένο ἀπὸ τὸν Ἀλῆ Πασιᾶ τὸν Τεπέλενλῆ, παραθαλασσιὰ σιμᾶ εἰς τὰ ἀπομεινάρια τῆς παλαιᾶς Νικόπολις ἀντικρὺ εἰς τὸ παλαιὸν Ἀκτιον, δποῦ τώρα λέγεται Μποῦντα καὶ σιμᾶ σ' αὐτὸ εἶναι ἡ Βόνιτσα μὲ φρούριον.

§ 55 [Ἐπτάνησος].

Νησιὰ τῆς Ἡπείρου εἶναι τὰ ἀκόλουθα, οἱ Κορφοί, δποῦ ἔχουν κάστρο δυνατό καὶ καθέδρα τῆς Ἐπτανήσου ἀριστοχρατίας, νησὶ καρπερὸ καὶ κακὰ δουλεμένο, κατοικέται ἀπὸ μονάτους Ρωμαίους, τὴν σήμερον εἶναι ἡ διοίκησί του ὑπὸ τὴν σκέπην τῆς Μεγάλης Βρεττανίας, οἱ ἀρχοντες ἐδῶ καθὼς καὶ στὰ λοιπὰ νησιά, δποῦ εἶναι ἐνωμένα μὲ τοὺς Κορφούς, εἶναι κενόδοξοι καὶ ματαιόφρονες καὶ ποτὲ δὲν ἐφρόντισαν διὰ τὴν εὔτυχίαν τοῦ τόπου τους γιὰ νὰ ἐμπάσουν τέχναις καὶ ἐπιστήμαις, χώρια ἀπὸ τὸ νὰ διεγείρουν σκάνδαλα, ταραχαῖς καὶ ἀλληλομαχίαις ἄλλο ποτὲ δὲν ἐφρόντισαν. Οἱ Παξοὶ ἔερον ἡσι γεμάτο ἀπὸ ἐλιαῖς, κατοικέται ἀπὸ Ρωμαίους μὲ σπίτια σκρόπια σὰ στὴν Ἀρβανίτια. Ἡ Ἀγιομαύρα ἔχει πόλιν μὲ κάστρο δυνατό. Ἡ Ἰθάκη πατρίδα τοῦ Ὁδυσσέα ἔχει λιμάνι περίφημο, δ τόπος του ὅμως εἶναι ἀκαρπος. Ἡ Κεφαλονιὰ νησὶ μεγάλο πολυάνθρωπο μὲ δύο πόλες Ληξοῦρι καὶ Ἀργοστόλι, οἱ ἐγκάτοικοι ἐδῶ εἶναι πνευματοδέστεροι ἀπὸ τοὺς ἐγκατοίκους τῶν λοιπῶν νησιῶν, κατα- φ. 51β γίνονται καὶ εἰς τὴν ναυτικήν. Ἡ Ζάκυνθος ἔχει πόλιν μὲ φρούριον μικρόν, καὶ μὲ λιμάνι ἀχαμνὸ εἶναι ὅμως δ τόπος ἐμπορικώτατος καὶ ἐκαινώντας το οἱ ἀνθρωποι τὸ λέγουν ἀνθος τῆς ἀσπρης θαλάσσης. Καὶ τὰ Κίθηρα ἦγουν τὸ Τσερίγο νησὶ μικρὸ μὲ πόλιν μικρήν. Ὅλα τοῦτα τὰ νησιὰ εἶναι αὐτόνομα καὶ κακὰ κυνερνημένα ἀπὸ τοὺς ἀρχοντες τους, καθὼς εἶπα, χωρὶς τέχναις, χωρὶς ἐπιστήμαις, καὶ χωρὶς σχολεῖα. Καὶ ἀν ἔβγαλαν καὶ κατὰ καιροὺς αὐτὰ τὰ νησιὰ μεγάλους ἀνθρώπους δποῦ καὶ ἀληθινᾶ ἔβγαλαν καὶ πολιτικοὺς καὶ ιατροὺς καὶ φιλοσόφους καὶ μηχανικοὺς αὐτοὶ δλοι ἐσπούδαξαν στὴν Ἰταλία, δποῦ ἡμποροῦσαν νὰ σπουδάζουν στὸν τόπο τους ἀν ἐσύσταιναν ἀκαδημίαις, δποῦ ἡμποροῦσαν νὰ τὸ κατωρθώσουν. Ὅλα ταῦτα τὰ νησιὰ ἔβγαζουν λάδι πολὺ, σταφίδα καὶ κρασὶ ἀξιόλογο, εὐγάζουν καὶ εὐγενῆ πωρικὰ ἦγουν κίτρα, πορτοκάλια, λεῖμόνια καὶ καθεξῆς.

§ 56. [Ἐλλάς].

Δεκάτη ἐπαρχία εἶναι ἡ Ἐλλάδα, τὴν δποίαν ἡμποροῦμεν νὰ τὴν μοιράσωμε εἰς δύω εἰς στεριὰν καὶ νησιά. Καὶ τὴν στεριὰ νὰ τὴν μοιράσωμε

σταῖς ἀκόλουθαις ἐπαρχίαις στὴν Θεσσαλίαν, Βοιωτίαν, Φωκίδα, Ἀττικήν, Πελοπόννησον, Λοκρίδα, Αἰτωλίαν καὶ Ἀκαρνανίαν. Τὰ νησιὰ εἰς μεγάλα καὶ μικρά, καθὼς ἡ Εὔρυπος, ἡ Κρήτη, ἡ Κύπρος, ἡ Ρόδος, ἡ φ. 52α Χιὸν καὶ ἡ Μιτυλήνη, ἀγκαλὰ καὶ τὴν Κύπρο, τὴν | Μιτυλήνη καὶ τὴν Χιὸν ἀναφέραμεν εἰς τὴν Ἀσιατικὴν Τουρκιά, καὶ μικρὰ ἡ Πάρος, ἡ Νάξος καὶ τὰ λοιπά.

§ 57. [Θεσσαλία].

Ἡ Θεσσαλία περιέχει δύο ἐπαρχίαις μεγάλαις τὸ Πασιαλίκι τοῦ Τρικάλου καὶ τὸ Μουλαϊλίκι τῆς Λάρισσας, ὅλος δὲ τόπος τῆς εἶναι σχεδὸν πεδινὸς καὶ καταβρέχεται ἀπὸ τὸ θαυμαστὸ ποτάμι Σαλαμπριά (Πηνειός) ὃποῦ πηγάζει ἀπὸ τὸ Μαλακάσι τοῦ Πίνδου. Στὰ ἀνατολικὰ μέρει ἔχει τὴν Μεσόγειον θάλασσαν καὶ βουνὰ παραθαλάσσια εἰς τὰ δυτικά εἶναι ἡ ἐπαρχία Δημητριάδα καὶ ὁ κόρφος τοῦ Βώλου (Ιωλκός), ἡ σειρὰ τούτων τῶν βουνῶν τελειώνει εἰς τὴν ξαῖκουστὴν Κλεισοῦρα Τέμπη, ὃποῦ τώρα λέγεται Μπαπᾶς καὶ διασχίζεται ἀπὸ τὴν Σαλαμπριά. Τὸ βουνὸν ἔδω λέγεται Κίσσαβος (Οσσα) καὶ τὸ ἀντικρυνὸν βουνὸν τοῦ Κισσάβου εἶναι ὁ ξαῖκουστὸς Όλυμπος. Βόρεια ἡ Θεσσαλία ἔχει τὰ βουνὰ Χάσια, τὰ δυτικά ὡς τόσοι κλάδοι δένουν τὸν Πίνδον μὲ τὸν Όλυμπον καὶ γίνονται σύνορον τῆς Μακεδονίας καὶ Θεσσαλίας. Νότια εἶναι τὰ βουνὰ τοῦ Πίνδου διποὺ φθάνει αὐτὴ ἡ σειρὰ ὡς τὰς Θερμοπύλας καὶ εἰς τοὺς διαφόρους τόπους λαμβάνει καὶ διάφορα δύναματα Κόζακας, Ἀγραφιότικα, Πατραζιτζιότικα καὶ Καρπενισιότικα. Κατὰ μεσῆς λοιπὸν τῆς Θεσσαλίας εἶναι φ. 52β αἱ μεγάλες πεδιάδαις. Ὁλοι οἱ ἐγκάτοικοι τῆς | Θεσσαλίας εἶναι Ρωμαῖοι καὶ πολλὰ ὄλιγα χωριὰ ἔχει κουτζοβλάχικα καὶ κονιάρικα, ὃποῦ ἥλθαν ἀπὸ τὸ Ἱκνιον τῆς ἀνατολῆς, οἱ δυτικοὶ ἀναμφιβόλως εἶναι ἀπόγονοι τῶν παλαιῶν Καρῶν, ὃποῦ ἦταν βαρβαρόφωνοι καὶ χοντροκέφαλοι. Εἰς ταῖς πολιτείαις εὑρίσκονται καὶ Τούρκοι καὶ Ἑλληνες Τουρκευμένοι. Τὰ προϊόντα τῆς Θεσσαλίας εἶναι καὶ πολλὰ καὶ θαυμαστά, βαμπάκι, σουσάμι καὶ σιτάρι, λάδι, κρασί, μετάξι, βούτυρο, πρόβατα καὶ βώδια, ἀλογα ὅμως ὄλιγα. Πολλὰ ἀπ' τὰ προϊόντα δουλεύονται στὸν τόπον βαμπακερνά ὑφάσματα, καὶ μεταξωτά, ὃποῦ εἶναι τὰ φιτιλιά, ἡ ἀλατζιάδες, τὰ μπογασιά, τὰ ἀστάρια, ἡ φλοκοταῖς καὶ τὰ πανιά. Ἀν στὴν Θεσσαλίαν αὐξαναν αἱ τέχναις, καὶ ἡ καλλιέργεια τῆς γῆς θὰ γένονταν ὁ πλουσιότερος τόπος τοῦ κόσμου.

§ 58. [Πόλεις τῆς Θεσσαλίας].

Αἱ μεγαλήτεραις πόλεις τῆς Θεσσαλίας εἶναι αἱ ἀκόλουθες· ἡ Λάρισσα σταῖς δεξιαῖς ὁχθαις τῆς Σαλαμπριᾶς, πόλις πολυάνθρωπη καὶ κακοκτισμένη καὶ συχνὰ χαλνᾶ ἀπὸ τὴν πλημμύρα τοῦ ποταμοῦ. Τὰ Τρίκκαλα ἡ παλαιὰ Τρίκκη πόλις ποτὲ μεγάλη καὶ πολυάνθρωπη μὲ φρούριον ποταπὸ καὶ μὲ σχολίο, τώρα ὅμως εἶναι καὶ μικρὴ καὶ ὀλιγάνθρωπη ἀπὸ τὴν πανοῦκλα. Ὁ Τούρναβος πόλις μικρὴ καὶ αὐτὴ ὀλιγάνθρωπη ἔξ φ. 53α αἰτίας τῆς πανοῦκλας. Ἡ Ἀλασσῶνα μικρὴ πόλις. Ὁ Βῶλος | λιμάνι